

Dugonics András:
Magyar példa beszédek és jeles mondások

TIZENNEGYEDIK SZAK.
Gyarlók.

A' gyarlónak hetven htészer is meg engedhetni.

A' lúd is meg esik a' jégen.

A' lónak négy a' lába, még is meg botlik.

Úgy el felejtette, mint a' hóltt.

Úgy alszik, hogy fejét szinte el veszti.

A' mit a' szem nem lát, a' szív hamar felejt.

Kap rajta, mint vak koldús a' fa garason.

Nem csuda, ha meg botlik a' vak ló.

A' majom hamar ki mutattya mennyaszszonságát.

Egérrel álmadozik a' macska.

Kiki egymásnak kezet adhat.

Egyedűl csak az Isten jó.

Ha gyarlók nem volnának, vétkesek se volnának.

Ki ki mutattya foga fehérét a' Cigány.

A' gyermek szeretetben is lehet gyarlóság.[1]

Ki teccik tövis a' zsákon.

Az ösztövére disznó makkal álmodozik.

A' ki nagyot hág, nagyot esik.

Az édesre örömet jár a' légy.

Ha a' mézet meg szaglotta a' medve, abban nem hagygya.

A' rút is szereti a' szépet.

A' ki retket eszik, két felől hurútól.

Kiki kegyes birája magának.

Ki keveset gyúr, kevés kalácsot eszik.

A' ki mind fárad, úgy nyúgszik.

A' ki nem szánt, gazt arat.

Feledékeny gyűjtőt a' tél hozza észre.

Bőrével fizet, kinek pénzze nincs.

A' ki nagyot esik, nehezen kél fel.

A' gyönyörűségnek nem arccal, hanem háttal ösmertetik magokat.

A' hosszas tömlőcnek akasztófa vége.

Hosszú betegségnek halál a' vége.

Szemérmes koldúsnak üres a' táskája.

Henyélő Prókátort nem szeret a' pörös.

Szén égetőnek tőkén a' szeme.

Kiki maga bibéjét fájlallya.

Skárlát, gránát, nyust. Léva, Tata, Sust.[2]

Kiki ott vakarja, ahhol viszket.

Van kinek kinek mit vállalni.

Mindnyájunknak kettő az orrunk' luka.

A' leg jobb bornak is van söpreje.

A' leg szebb búzának is van allya.

Azt kiki jól tudgya, hol nyomja sarúja.

Beteg embernek imádsága se egészséges.

Részeg ember előtt Krisztus is ki tért.

Mindnyájan egy rossz világban élünk.

Mennél nagyobb a' hágó, annál félelmesebb a' lejtő.

Mennél nagyobbra mégy, annál nagyobbra eshecc.

Gyakorta be esünk, valamint a' hamvak.

Kiki közüllünk Ádám fi.

Van mit söpreni a' ház előtt.

Apánk övött almát, a' mi fogunk zsibbad.

A' ki ártatlan, vessen a' roszra követ.

Kiki jól bele harapott az almába.

Néha az ember az út mellett is el jár.

A' konkoly ott is terem, a' hol nem vetik.

Úton is ugyan, de út félen is elégszer.

A' leg szebb búza közt is látni pipacsot.

Nem mindég talállyuk a' tárgyat.

Néha a' cél mellett is el lövünk.

Néha kurtán lát az ember.

Mindnyájan emberek vagyunk.

Fehér liliomnak is fekete az árnyéka.

A' napban is fótokat tapasztalni.

A' nap is hód is fogyatkozik.

A' haj szálnak is vagyon árnyéka.

A' férjfiak ha roszszak is, de nem szűnetlen.

Gyarló az ember, mint az érett nád szál.

A' király is csak ember.

A' Pap is húsbúl áll és vérbúl.

Az ország úttyát is el lehet hibázni.

Nem csak a' síkosen esik el az ember.

Meg látogattyák néha a' Sikátorokat is.

Néha a' csapó zsinór is küllyebb üt.

Néha a' pányva is el szakad.

A' vén hegedűs minden nap egy nótát felejt, a' mit húz is, azt is hibásan húzza.

Néha a' kasza a' tilalmasba is bele csap.

Az útbúl is el léphet a' ló.

A' jó gyűmölcs mellett, a' rossz is el kél.

Valami van ezen a' világon, mind vegyes.

Egybúl néha kettőt is tesznek az emberek.

A' ma született gyermekekben is ben a' vétek.

Ircsd ki, ha ki telhetik, a' rosszszat.

Ha mindnyája jó volna, nem lenne tarka a' világ.

Az Angyalok közt is voltak pártosok.

Apostolok között is vala egy Júdás.

Az egek ellen a' högyek is fel emelkednek.

A' jók közt is, egygyik a' másiknál gyarlóbb.

Olykor a' mester is el hibázza a' vecsernyét.

Néha a' cimbalmosnak is el szakad az öreg húrja.

Néha a' bársonyra is reá csöppen.

Kinek kinek van valami a' rováson.

A' rovásról se rónnak le mindent egyszerre.

Kiki Évátúl származott.

Egygyike se rezel cifrábbat.

Néha Istenünk se barátunk.

Egygyik olyan, mint a' másik.

Van mit le rónni akár kinek.

A' mészáros székben hasztalan csont is találrik.

Senki sincs a' ki valamivel adós ne lenne.

A' leg szebb alma is férges.

A' leg élesebb késben is van egy kis csorba.

A' tiszta pofára is húll néha egy kis mocsok.

Leg hamarébb piszkosodik bé a' fehér.

Néha a' jól fel kötött pártá is el esik.

A' bokor a' tolvajt is bé fogadgya.

Néha az egyenes is meg görbűl.

Olykor a' tűz is magátúl el alszik.

Néha a' vén aszszonnak is pizszenik.

Tiszta búza között látni a' búza virágot.

Olykor a' bujtár a' tilalmasba is bé hajt.

Olykor a' jó katona is meg szalad.

Néha tilos fegyverrel is él az ember.

Kevés jobb a' Deákné vásznánál.

Van a' bárányok között is rühes.

Még újjaink közt se látunk egyenlő nagyságot.

A' leg nagyobb világosságban is vagyon egy kis homály.

A' harangok se szóllanak egyformán.

Le potyot az ember, mint a' vaczkor.

Néha a' támasz is meg dűl.

A' leg vastagabb falban is látni repedést.

Magátúl is olykor el sűlhet a' puska.

A' szemetet soha ki nem söpörhetni egészszen.

A' ki porzott nadrágban is meg marad egy kis por.

Minden pöhölbűl ritkán kefélhetni ruhát.

Ki bolházta ki egyszerre a' ráncokat.

A' kútat se lehet egészszen ki merni.

Csak ember marad az ember.

Ember lesz emberbűl hólttáig.

Te szobád se csinosabb a' másénál.

Nálunk is vizezik a' bort.

Néha a' házban a' szemetet is el szenvedik.

Az ifjúság arany alma, méltó meg őrizni.

Orvos és gyóntató előtt káros a' titkolás.

Tál a' fazékkal könnyen özsze zűrdűlhet.

Nem a' hangyákért vagyon a' mennyország.

Papnak élünk, Papnak halunk.

Még a' csonka benna se űl mindég ott'hon.

Nem mind tiszta, a' mi a' jámbor' fölgyén terem.

Nincs egy puskás, a' ki nem hibázott.

Mindennap egy nap múlik rajtunk.

Nem mindenkor nevet ám a' vak ló is.

Nem mindenkor Pap sajt.

Az Isten se tehet mindennek eleget.

Ki a' verő fényen jár, meg barnúl.

Kinek kinek halál a' büntetése.

Az által vetőnek csak elejét láttyuk.

Szóll harangy lábon a' harang, de templomba nem mén.

Ki a' templomhoz közel lakik, leg utolsó benne.

Néha misét se hall a' segrestyés.

A' meg tiltott almára sokkal többen vagynak.

Akkor táncolnak az egerek, mikor a' macska nincs otthon.

Kövérébbnek teccik a' szomszéd aszszony' ludgya.

Ki Papját, ki Papnéját, ki pediglen palasztyát.

Későbbre jár a' templomba, mint a' csap székbe.

Ki vödörrel, ki csöbörrel.

Csak így jár a' világ.

Nem tudgya az ember: mire jut.

A' leg jobb fának is ben a' bajja.

Kiki maga fazéka mellé szit.

Kiki maga bográcsca alá taszít.

Jégre meccett kép, nem sokáig ép.

Ki magát dicséri; jele rossz szomszédgyai vannak.

Mit tesz az eleven, ha holtak is vigannak.

Ungvári bor, Beregi búza, Nyiri mak, nem tesz bővséget.

Ha az élő fával így bánnak, mint tesznek a' le vágottal.

Fordította hitét, mint a' kását.

Adomás szív is, viaszként meg olvadhat.

Néha a' fácskát is meg unnya az ember.

A' repedt fazék leg régiebb a' háznál.

A' mocskot ugyan ki vehetni a' selyem ruhából; De előbbi fényességét vissza nem adhatni.

Kiki maga zsákját hordja a' malomba.

Néha magával se bír az ember.

Te se báncs, én se báncs.

Olykor a' serény lovat is meg ütik.

Ökrök közül azt tartják jónak, melyet le vágna.

Kiki őrül az ingyenek.

Szereti más' almáját önni.

173Akkor rugdalózik leg jobban a' kecske: midőn meg akar döglenni.

Kiki maga szemével lát.

Maga szemébe a' gerendát nem, máséba a' szálkát meg látta.

Nem káka: hogy valami csomót ne találly benne.

Még a' kapák közt is találhatni kajlát.

A' högyös tűkkel tompakat is vesznek.

Ért szőlő éretlennek megy egy csöbörbe.

Halak mellett a' béka is el kél.

Kiki maga vásznát meríti.

Nem csuda, ha az éretlen nád meg hajlik.

Az aranybúl is el csöppen félre.

Van a' garasok között is Cigány.

Olykor a' bibor is meg mocskosodik.

Ki vizben jár, meg nedvesedik.

Ki szurkot forgat, meg szurkosodik.

Kiki magájébúl dézsmál.

Jó dohány között rosz is van a' bálban.

A' jó borba rosz is vagyon merítve.

A' sört is vízzel keverik.

Néha a' jó is jános – Mikor bújtorjános.

[1] Ennek példája e' lehet. Ama (minden ki vétel, minden kételkedés nélkül) nagy, és halhatatlan emlékezetű negyedik Henrik (Francia király) nem csak gyermekeinek nevelésökben foglalatoskodott; hanem magát velök egygyütt leg örömeőbb múlatta. Midőn egyszer előttök pácán lovagolna, rajta kapta a' Spanyol követ (kinek magának vala szabad bé jelentés nélkül való bé menetel). Ezt hogy a' király látta, el fordúlt gyermekeitől, és ugyan azon pácáján lovagolván, csak azt kérdezte a' követtől: lennének é fiai. A' követ maga is pácájára ülven lovagolni kezdett azt mondván: hogy három gyermekei lennének. Egygyütt lovaglottak osztán mindnyájan. – Ha a' dolgot igazán fel vesszszük: egy értelmes követ előtt igen rendetlennek techetett az, midőn az a' rettentő Bajnok (az a' világ csudállotta király) nem láccatott azzal dücsőségének méltóságát le alázni; midőn azt az atyai szeretettel össze kapcsolhatta. – Ez a' példa elégségös lönne azoknak a' szülőknék meg szégyenítettésekre, kik nem hogy magok

nevelnék fel gyermekeiket, hanem, vagy bizontalan erkölcsű Tanítókra bízzák azokat, vagy (semmi alkalmatosságot nem akarván magzattyoktól szenvedni) őket a' pajkos cseléd, vagy a' hajdúk között nevelik, kiktől minden feslett erkölcsöt úgy annyira magokba szívnak, hogy azzal örökre meg vesztegettetnek. Illyeneket adnak osztán az iskolákba. És még is nagy méltatlanúl szidalmazták a' Tanítókat, és a' várost is: hogy abban fiaik meg romlottanak, Oda haza rontottátok meg azokat jó szülők. Mért okádtok tehát kígyót, békát, vagy az ártatlan Tanítókra, vagy az ártatlanabb városra? mennél fényesebb a' város, annál többet láthat és tanulhat a' jóban neveltetett ifiú (tapasztalásomból mondom: mivel vagy húsz ezer tanítvány kezemen által ment) de a' gonosz nevelésű gyermek (mivel már egyszer a' dög rovásra van meccve) Dorosmán is el veszhet.

[2] Országunknak nagygyai közül egy a' régi üdőkben az ország gyűlésére készülvén, magának oly öltözetet csináltatott, hogy arra költötte három faluját. Posztója Skárlát, gombja gránát, prémje nyust. Ezekre zálogba esett falui: Léva, és Tata, végtére Sust. Ezt látván az akkori Magyar fő Pap (Primás) így köszöntötte őtet: Skárlát, gránát, nyust; Léva, Tata, Sust.